

The Civil Responsibility of the Tattoo Artist in the Act of Tattooing

Hossein Valipoori^{1*}, Forozan Razmi¹

1. Department of Law, Aligoodarz Branch, Islamic Azad University, Aligoodarz, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Tattoo is an old and inherited art that has been used in various forms in different societies throughout history and is a universal phenomenon. Tattoo is the act of creating an image and a decorative pattern in different parts of the body, using special tools, on the skin. Although this art has a beautiful and attractive appearance, the damage caused by this process is likely to be very serious.

Method: This research is in the field of theoretical studies and its method is in the style of rational analysis of content with the tool of information collection in the form of a library to various aspects of the research about the civil responsibility of the tattoo artist.

Ethical Considerations: In the current research, the entire text is written with utmost trustworthiness and preservation of other people's works, as well as compliance with ethics.

Results: The findings of the research indicate this, considering that in the country's health system, no permission is given to a tattoo artist to carry out tattooing and to draw different roles on the human body, this is important, the reason It is the absolute responsibility of the person who undertakes this action.

Conclusion: In Islamic jurisprudence and law, the main purpose of creating responsibility for compensating damages is to establish justice. Regarding civil liability, the general rule is that if a person intentionally or recklessly causes damage to another person, he should be held responsible and accountable. Due to the widening and increasing development of tattooing for beauty, it becomes necessary to study the responsibility and legitimacy of such acts on the part of tattooists due to various behavioral, moral and legal damages. The spread of this phenomenon in the society has created this problem, in which case the incorrect implementation of the tattoo act leads to the emergence of civil liability. This research is based on the findings of the upcoming research on the responsibility of the damage caused in the case of tattooing, contrary to the criteria of distinction, special skills and expertise.

Keywords: Tattoo; Civil Liability; Fault; Damage

Corresponding Author: Hossein Valipoori; **Email:** lawyer_valipoorih@yahoo.com

Received: June 09, 2024; **Accepted:** January 06, 2025; **Published Online:** February 24, 2026

Please cite this article as:

Valipoori H, Razmi F. The Civil Responsibility of the Tattoo Artist in the Act of Tattooing. Medical Law Journal. 2024; 18: e67.

مسئولیت مدنی تاتوگراف در عمل تاتو

حسین ولیپوری^۱، فروزان رزمی^۱

۱. گروه حقوق، واحد الیگودرز، دانشگاه آزاد اسلامی، الیگودرز، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: تاتو، یک هنر قدیمی و موروثی است که در طول تاریخ به اشکال گوناگون در جوامع مختلف مورد استفاده قرار گرفته و پدیده‌ای جهان‌شمول است. تاتو، عمل ایجاد تصویر و نقش تزئینی در قسمت‌های مختلف بدن، با استفاده از ابزارهای خاص، روی پوست است. این هنر، گرچه دارای ظاهر زیبا و جذاب است، اما محتمل، آسیب‌های ناشی از این فرایند، بسیار جدی است.

روش: این پژوهش در حوزه مطالعات نظری بوده و به روش توصیفی - تحلیلی با ابزار جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای به ابعاد مختلف پژوهش در باب مسئولیت مدنی شخص تاتوگراف پرداخته است.

ملاحظات اخلاقی: در پژوهش حاضر، تمام متن آن در نهایت امانتداری و حفظ آثار دیگران و همچنین رعایت اخلاق نگارش شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حکایت از این امر دارد، با توجه به اینکه در نظام سلامت کشور هیچ‌گونه مجوزی جهت انجام عمل تاتو و نگاشتن نقش‌های مختلف روی بدن انسان به شخص تاتو گراف داده نمی‌شود، همین مهم، سبب مسئولیت مطلق شخصی است که به این عمل مبادرت می‌ورزد.

نتیجه‌گیری: در فقه و حقوق اسلامی، هدف اصلی ایجاد مسئولیت، جبران زیان‌های وارده و برقراری عدالت است. در باب مسئولیت مدنی قاعده کلی آن است که چنانچه شخصی از عمد یا بی‌مبالاتی زبانی به غیر وارد نماید، مسئول شناخته شده و پاسخگو باشد. چه عاملی می‌تواند این مسئولیت را که بر یک نفر تحمیل شده، توجیه نماید؟ بر همین مبنا منابع متعددی در این خصوص وجود دارد، در هیچ نظام حقوقی مبنا واحدی و مشخصی برای مسئولیت مدنی انتخاب نگردیده است، لذا در این پژوهش مبانی رایج مسئولیت مدنی از این دیدگاه مورد مطالعه قرار گرفته و مبنایی که جامع و کامل باشد، ارائه می‌گردد. با توجه به گستردگی و توسعه روزافزون عمل تاتو جهت زیبایی، مطالعه مسئولیت و مشروعیت چنین اعمالی از جانب تاتوگراف‌ها به جهت آسیب‌های رفتاری، اخلاقی و حقوقی مختلف ضرورت می‌یابد. اشاعه این پدیده در جامعه، این مسأله را خلق نموده، در چه حالتی اجرای غیر صحیح عمل تاتو منجر به، به وجود آمدن مسئولیت مدنی می‌گردد. معیار مسئولیت برای یک تاتوگراف باید به گونه‌ای باشد که از یک پزشک یا تاتوگراف معقول یا متعارف در شرایط مشابه انتظار می‌رود که آیا معیارها و استانداردهای لازم را رعایت نموده است یا خیر؟ این پژوهش به مسئولیت زیان ایجادشده در صورت عمل تاتو برخلاف معیارهای تمییز، مهارت‌ها و تخصص‌های ویژه، از یافته‌های به دست آمده از پژوهش پیش رو است.

واژگان کلیدی: تاتو؛ مسئولیت مدنی؛ تقصیر؛ خسارت

نویسنده مسئول: حسین ولیپوری؛ پست الکترونیک: lawyer_valipoorih@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۷؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۲/۰۵

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Valipoori H, Razmi F. The Civil Responsibility of the Tattoo Artist in the Act of Tattooing. Medical Law Journal. 2024; 18: e67.

مقدمه

بیان مسأله: ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تاتو بدن و صورت یکی از جدیدترین مسائل حقوقی و مرتبط با مسائل جامعه امروز است و تحقیقات در این زمینه هنوز در مراحل ابتدایی و آغازین خود قرار دارد. تاتوگراف کسی است که آثار هنری دائمی به کمک سوزن روی پوست خلق می‌کند و بدن مشتریان را زینت می‌دهد. از آنجایی که بوم این هنرمند، پوست مشتریان است، بنابراین ممکن است مراجعه‌کننده در معرض آسیب‌های جدی قرار گیرد. اقدام به فعل تخصصی به دانش تخصصی و تجربه خاصی نیازمند است و شخصی که می‌خواهد به کارهای تخصصی دست بزند، باید واجد این اوصاف باشد. دست‌یازیدن به کارهایی که نیازمند تخصص و مهارت خاصی است، بدون داشتن آن تخصص و تجربه، خود تقصیر به شمار می‌رود. عمل تاتوگرافی علاوه بر به وجود آوردن خسارت مادی و بدنی، خسارت معنوی، از جمله لطمه‌زدن به اعتبار و حیثیت، عاطفه و احساسات شخص یا صدمه روحی نیز به همراه دارد. از بین رفتن هر کدام از حواس‌های پنج‌گانه، علاوه بر ضرر بدنی یک ضرر معنوی جانبی را به همراه دارد که در اصطلاح یک نوع غرامت از دست‌دادن زیبایی است نه یک غرامت فیزیکی محض. فعل ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تاتو بدن و صورت علاوه بر خسارت مادی که در قالب دیه و ارش مقرر شده است، شامل خسارت معنوی هم می‌شود و به وجود آمدن مسئولیت مدنی برای این فعل علاوه بر حفظ ارزش‌های اجتماعی و فردی از بی‌عدالتی و گسترش آن جلوگیری می‌کند. در موردی که تاتوگراف به صورت مستقیم باعث تلف جان یا مال بیمار می‌شود، باید او را ضامن تلقی کرد، هر چند تقصیری نکرده باشد، تشخیص اتلاف در مواردی که تاتوگراف تماماً زیان را ایجاد کرده باشد، بسیار دشوار است. معمولاً رابطه مستقیم بین تلف و نقصان با اقدام تاتوگراف در موارد مادی مداخله بسیار عینیت دارد. با توجه به مقررات جزایی مصوب ۱۳۹۲، مسئولیت پزشک مفروض تلقی شده است. به عبارتی زیان‌دیده تنها باید وقوع فعل را و انتساب آن را به پزشک یا سایر پیراپزشکان ثابت نماید و هیچ‌گونه نیازی

به اثبات تقصیر پزشک ندارد، بلکه این پزشک است که جهت رهایی خویش از مسئولیت باید عدم تقصیر خویش را به اثبات برساند. بنابراین چنانچه اثبات شود فاعل احتیاط‌های لازم و آنچه علم پزشکی در اختیار طبیبان قرار داده است، به کار برده، می‌تواند رابطه علیت بین فعل او و تلف یا نقصان را مورد تردید قرار دهد و آن را منتسب به بیمار تلقی نماید.

به علت رواج عموم مردم و سوق دادن آن‌ها به سمت عمل‌های زیبایی مبتنی بر تاتوگرافی، در میان عالمان علم حقوق و همچنین در بین سایر قشرهای مختلف مردم، موجب مسأله‌های فراوانی گردیده است. با وجود اینکه در حوزه مسئولیت مدنی، فراوانی قانون وجود دارد، اما رواج پدیده‌های نوظهور مانند تاتوگرافی و عدم وجود قانونگذاری در این زمینه، مطالعه این پژوهش را ضروری نموده است، آنچه که بیشتر در این پژوهش حائز اهمیت است، نقش تقصیر در مسئولیت مدنی تاتوگراف است، ضمان‌آوردن اتلاف امری بسیار بدیهی است، همچنانکه در ماده ۳۲۸ قانون مدنی آمده است و غالباً آسیب‌های جانی را حقوقدانان در زمره اتلاف قرار داده‌اند. این پژوهش به دنبال پاسخ این سؤال است، حدود مسئولیت تاتوگراف در موارد تلف جانی یا نقصان اعضا ترسیم گردد. تحلیل مسائل حقوقی مرتبط با این عمل، بررسی و تعیین مسئولیت افراد و نهادها در مورد اجرای تاتو، پیامدهای حقوقی آن شامل مسئولیت و پرداخت خسارت از اهداف این پژوهش است. این پژوهش بر اساس فرضیه‌هایی شکل گرفته است که انجام تاتو بدن و صورت با استفاده از مواد بی‌حسی و یا بی‌احتیاطی تاتوگراف می‌تواند به عنوان یک مسئولیت مدنی تلقی شود. جنبه‌های بهره‌وری ناشی از این پژوهش، تنظیم صنعت تاتو در ایران و مسائل حقوقی مرتبط با آن، حفظ حقوق مشتریان، کاهش مسائل حقوقی در مواجهه با این جرم، تشویق به تدابیر و مقررات حقوقی، تعیین مسئولیت افراد، ترویج آگاهی عمومی از طریق رسانه‌ها، کاهش مخاطرات انجام این جرم توسعه قوانین و مقررات منطبق با وضعیت جدید، بهبود آگاهی مردم می‌باشند.

لرستان از دوره هخامنشیان یافت شده است که نشان خال کوبی بر بدنشان بوده است (۳).

۱-۲. **تاتو از منظر فقهای معاصر:** آیت‌ا... مکارم شیرازی درباره حکم تاتو بیان می‌دارد: «هرگاه ضرر خاصی برای بدن وجود نداشته باشد و عکس‌های موجب فساد اخلاق در آن نباشد، جایز است و در هر حال برای وضو و غسل مشکلی ایجاد نمی‌کند» (۴). همچنین آیت‌ا... خامنه‌ای درباره تاتو این‌گونه تقریر نموده‌اند: «تاتو از نظر شرعی مانعی ندارد و اگر در نظر عرف زینت محسوب می‌شود، باید از نامحرم بپوشانند، تاتو حرام نیست و اثری که از آن در زیر پوست می‌گذارد مانع از رسیدن آب نیست و وضو و غسل با آن صحیح است» (۵). امام خمینی (ره) در این حوزه می‌فرماید: «باید در دید نامحرم پوشانده شود و بر مرد اجنبی نگاه کردن جایز نیست» (۶).

۳. **انواع مسئولیت:** ضمان بر دو قسم کیفری و مدنی تقسیم می‌شود، ضمان یا مسئولیت مدنی ممکن است با دخالت اراده و انعقاد قرارداد و یا ایجاد تعهد قراردادی و نقض آن یا به حکم مستقیم قانون ایجاد شود. این قسم از مسئولیت که به حکم قانون و بدون دخالت اراده ایجاد می‌شود، ضمان قهری یا مسئولیت مدنی نام دارد، به عبارتی اراده و قصد واردکننده خسارت سبب اصلی آن آثار نیست. همچنین منشأ التزام و تعهد ممکن است اراده و قرارداد متعهد باشد که به مسئولیت قراردادی تعبیر می‌شود. مسئولیت عبارت از پاسخگویی شخص در قبال اعمالی است که عرفاً به او استناد داده می‌شود که ضمانت اجرای قانونی آن بر حسب نوع مسئولیت متفاوت است، پاسخگوبودن به مقتضای شیوه و چگونگی پاسخگویی و همچنین با توجه به مقام پرسش‌کننده یا مؤاخذه‌کننده به مسئولیت مدنی و کیفری تقسیم می‌گردد. به عبارت دیگر در عرصه مسئولیت مدنی ملازمه‌ای میان اشتباه و بی‌احتیاطی عامل زیان و وسعت ضرر ایجادشده وجود ندارد، منطقی است که درجه تقصیر بر میزان غرامت تأثیری نگذارد (۷). بدیهی است، مسئولیت مدنی در ارتباط با زیان‌دیده، واردکننده زیان و هم در ارتباط با جامعه، اهداف و کارکردهای خاصی دارد. در مسئولیت مدنی شرط عمد یا سوءنیت فاعل زیان مطرح

پیشینه پژوهش: تا به حال هیچ نویسنده‌ای در باب این موضوع به بحث نپرداخته است و این پژوهش با موضوعیت مسئولیت ناشی از عمل تاتو برای اولین بار ارائه می‌گردد.

۱. **مفهوم تاتو:** این کلمه در وب سایت لوکس تهران در سال ۱۳۹۷، بدین صورت معنی گشته که خال کوبی در واقع معنای واژه Tattoo به انگلیسی است و اصل واژه Tatu به لاتین بوده که از کشور تاهیتی واقع در اقیانوس آرام آمده است. این کلمه بعد از ترجمه به انگلیسی به این شکل درآمد و «علامت‌گذاری چیزی» معنای اصل واژه است. یکی از کنش‌های فرهنگی و اجتماعی رایج در بین مردم جهان، در دوره معاصر و در ادوار پیشین، ایجاد نقش دائم بر روی بدن است که به سختی قابل تغییر یا پاک کردن است. این عمل پدیده‌ای جهان‌گیر است. در مواقعی عمل تاتو می‌تواند بیانگر خصلت‌های درونی افراد باشد که با آگاهی از معنی و مفهوم هر طرح تاتو می‌توان این ویژگی‌ها را به نمایش گذاشت، انواع مختلف این رفتار اجتماعی را تاتو یا خالکوبی می‌گویند (۱).

۲. **تاریخچه تاتو:** تاتو به دهه‌ها و قرون قبل برمی‌گردد و محتمل تاتو قدمتی به اندازه نقاشی دارد. اولین خالکوبی‌های جهان متعلق به ۵۳۰۰ سال قبل است. در عصر پری‌تباران و مصر باستان تاتو به عنوان نمادهای مذهبی و فرهنگی به کار می‌رفت، در یونان و روم به عنوان نمادهای جنگی و نظامی استفاده می‌شد. تاتو به منظور نشان‌دادن وضعیت جنگی و افتخار، به بدن اعمال می‌گردید. در قرون وسطی، تاتوها به عنوان نمادهای طبقه اجتماعی و مذهبی به کار می‌رفتند. در عصر مدرن، تاتو به عنوان یک هنر زیبایی و تزئینی و جلدی تبدیل شد و در این دوره می‌توان شاهد تنوع بیشتر طرح‌ها و استفاده از تکنیک‌های متنوع بود و تاتو به عنوان یک عنصر شخصیتی در نظر گرفته شد (۲). احتمالاً خال کوبی قدمتی به اندازه نقاشی دارد. اولین خالکوبی‌های جهان بر بدن اوتسی یا مرد یخی مشاهده شده که متعلق به ۵۳۰۰ سال قبل است. در سال ۱۹۹۱ پیکر یخ‌زده مردی در کوه‌های آلپ پیدا شد که ۶۱ خالکوبی بر بدن خود داشت. خال کوبی در ایران به ادوار بسیار قدیم تاریخی باز می‌گردد، تندیس‌هایی در پازیریک و

بر عهده فاعل زیان قرار می‌گیرد. مسئولیتی که از این طریق به وجود می‌آید با اجبار قانونی پشتیبانی می‌شود (۱۰).

برای انجام تانو گاهی مواقع قرارداد وجود دارد و بیشتر مواقع غالباً قراردادی در بین نیست. تا زمانی که روابط قراردادی وجود دارد، خسارت ناشی از نقض تمام یا برخی از شروط قرارداد را باید از طریق مسئولیت قراردادی پیگیری نمود، حتی اگر در قرارداد در مورد برخی از روابط طرفین ساکت باشد و سایر خساراتی که مرتبط با قرارداد نمی‌باشند، ممکن است از باب سایر مسئولیت‌ها قابل مطالبه باشد، اما هنگامی که مابین زیان‌دیده و شخص انجام‌دهنده تانو رابطه قراردادی وجود ندارد، بلکه اغلب همدیگر را نمی‌شناسند، قانون فاعل زیان را مسئول جبران زیان دیگری قرار می‌دهد.

۴. نقش مجوز قانونی در مسئولیت مدنی: در صورتی که انجام تانو بدن و صورت، به مجوز قانونی از مقامات مربوطه نیاز داشته باشد و شخص این مجوز را دارا باشد، اما اجازه ورود به یک حرفه موجب سلب مسئولیت به وجود آمده ناشی از تقصیر نیست. ممکن است گواهی اجازه کسب و کار، در شدت و ضعف میزان مسئولیت مؤثر باشد. به عبارت دیگر مجوز قانونی می‌تواند به عنوان دلیل برای اثبات تدابیر احتیاطی و اجازه انجام تانو به کار رود، اما در حال حاضر در ایران هیچ‌گونه مجوزی برای انجام این کار صادر نمی‌شود و این عمل غیر قانونی تلقی می‌شود و با توجه به اینکه قانونگذار در هیچ قانونی آموزش‌دادن را منع نکرده است، مگر اینکه این آموزش برای ارتکاب یا تسهیل جرم باشد. بر این اساس برخی از مراکز فنی و حرفه‌ای این آموزش را به صنف آرایشگرانی که قبلاً مجوز تأسیس آرایشگاه داشته‌اند، می‌دادند و معتقد بودند که اگر تدابیر احتیاطی و مقررات را رعایت کنند، ضمانت اجرایی ایجاد نمی‌شود، اما از اواسط سال ۱۴۰۲ بازرسان بهداشت با بازرسی محل انجام این کار وسایل مربوطه را به نفع دولت جمع‌آوری می‌کنند. در نهایت انجام این عمل نه تنها توسط نهادهای نظارتی نهی شده، بلکه انجام آن نیز تقصیر تلقی گردیده و موجب مسئولیت است.

نمی‌شود، زیرا آنچه در درجه اول در قواعد مسئولیت مدنی اهمیت دارد، آن است که زیان جبران گردد، خواه ورود زیان عامدانه و عالمانه باشد، خواه از روی اشتباه و جهل، البته به این معنی نیست که تفاوت شرایط مانند عمد و غیر عمد در مسئولیت مدنی کاملاً بی‌تأثیر است، بلکه مقصود آن است که قاعده و اصول بنیادین از استثنائات و شرایط خاص متمایز گردد (۸).

بنابراین ضمان قهری یا مسئولیت مدنی یک واقعه حقوقی نیست، بلکه اثر یک واقعه حقوقی است که چند نقش اساسی، از جمله نقش جبران خسارت وارده، نقش بازدارندگی، نقش سازندگی، سلوک و رفتار و آداب اجتماعی مردم و نقش حمایتی و مصلحتی را در جوامع انسانی ایفا می‌کند.

۳-۱. مسئولیت مدنی قراردادی: مسئولیت قراردادی، هنگامی مطرح است که به علت عدم اجرا یا تأخیر در اجرای قرارداد، از سوی یکی از طرفین زیانی به متعهد وارد شده باشد یا قرارداد صحیح نقض شود، بدون اینکه سبب خارجی مانع اجرای آن باشد. از طرف دیگر مسئولیت‌های ناشی از نقض تعهدات قراردادی محدود است به این معنی، زیان‌دیده فقط می‌تواند بر مبنای قرارداد خسارت خود را مطالبه کند. برای ایجاد مسئولیت قراردادی چهار شرط (وجود قرارداد معتبر، تخلف از تمام یا یکی از تعهدات ناشی از همان قرارداد، ورود ضرر توسط یکی از طرفین قرارداد به طرف مقابل، وجود رابطه سببیت بین نقض قرارداد و ضرر وارده) ضروری است موجود باشد (۹).

۳-۲. مسئولیت مدنی غیر قراردادی: مسئولیت غیر قراردادی یا خارج از قرارداد، التزام شخص به جبران ضرر ناشی از عمل زیان‌آور نامشروعی است که خارج از قرارداد روی داده و به دیگر سخن مسئولیت مدنی ناشی از جرم و شبه جرم است. مقصود از جرم در باب مسئولیت مدنی جرم مدنی، یعنی عمل نامشروع زیان‌آور عمدی است. تقصیر در حوزه مسئولیت مدنی بدون قرارداد به معنی تخلف نقض از قانون یا عرف است و مسئولیت مدنی ضمانت اجرای نقض قانون و تعهد است که

۵. ارکان مسئولیت مدنی: در رژیم حقوقی ایران و اکثر نظام‌های حقوقی، برای تحقق مسئولیت مدنی وجود سه رکن همواره لازم است و احراز مسئولیت شخص انجام‌دهنده تاتو از این قاعده مستثنی نیست. ارتکاب فعل ناروای خسارت‌بار، ورود خسارت یا ضرر و رابطه سببیت بین ضرر و فعل ناروای زیانبار. این سه شرط جزء شروط ثابت مسئولیت هستند، اما شرط متغیری نیز وجود داشته که تقصیر نام دارد. در بیشتر نظام‌های حقوقی مسئولیت اصولاً بر پایه تقصیر استوار است، ولی هرگاه مصالح جامعه اقتضا کند، قانونگذار می‌تواند برای جبران ضرر مشروع یا خطری که برای دیگران ایجاد شده، مسئولیت بدون تقصیر یا مسئولیت مبتنی بر خطر یا تضمین حق ایجاد کند. بنابراین شرط چهارم مسئولیت مدنی که متغیر است ممکن است حسب مورد تقصیر، خطر یا تضمین حق باشد (۱۱). غایت از مسئولیت مدنی در جرم ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تاتو بدن و صورت، احقاق حق و جبران خسارت وارده است. مع الوصف باید ضرری بر جان یا جسم شخص مفعول وارد شده باشد تا جبران زیان آن مفهوم یابد و تا زمانی که خسارتی وارد نشود، مسئولیت، فاقد موضوع است. ضرر اعم از اینکه به تمامیت جسمی یا عواطف و احساسات اشخاص وارد شود، خواه معنوی باشد یا مادی، قابل جبران است.

احراز رابطه سببیت عرفی با اهمیت‌ترین شرط تحقق مسئولیت مدنی است که باید بین ضرر ایجاد شده و شخص متخلف یا عامل زیان احراز گردد، هرچند وقوع فعل زیانبار و تحقق زیان ناروا توسط آن، برای تحقق مسئولیت مدنی ضروری است، لیکن کافی نیست، بلکه فعل زیانبار باید عرفاً به عامل فعل زیانبار استناد داشته باشد، مراد از استناد عرفی این است که عرف در ارزیابی و برآورد خود، انتساب فعل زیانبار را به شخص مسلم تلقی نماید و به سایرین یا قوه قاهره مستند نداند، زیرا در صورت عدم احراز این رابطه، ضرر وارده به شخص متخلف استناد ندارد و نمی‌توان او را مسئول جبران خسارت تلقی کرد (۱۲).

۶. انواع خسارت در حقوق ایران: خسارت را می‌توان بر حسب متعلق آن، به دو نوع خسارت مادی و معنوی تقسیم نمود. مراد از متعلق خسارت چیزی است که موضوع کاستی یا نقصان قرار می‌گیرد.

۱-۶. خسارت مادی: متعلق خسارت ممکن است مربوط به حقوق مالی باشد که به خسارت مادی تعبیر می‌شود، خسارت مادی عبارت است از ضرری که به شخص می‌رسد، ممکن است در اثر از بین رفتن مالی باشد (اعم از عین یا منفعت یا حق) یا در نتیجه از دست دادن منفعتی باشد (۱۳).

۲-۶. خسارت معنوی: متعلق خسارت ممکن است به حیثیت، آبرو و شهرت باشد که به خسارت معنوی تعبیر می‌گردد. خسارت معنوی که در مقابل ضرر مادی است، عبارت است از زیان ناشی از تجاوز به حقوق غیر مالی اشخاص و به معنی جریحه‌دار شدن و لطمه خوردن به بعضی از ارزش‌ها که جنبه معنوی دارند که انواع مختلف آن مانند درد جسمی و اندوه و رنج ناشی از برهم خوردن تعادل شخص و تغییر قیافه یا تغییر شکل بدن و اندام‌های آن و ناراحتی‌های ناشی از این تغییر یا ترس از تشدید درد یا ترس از مرگ زودرس چهره‌های گوناگون تجاوز حقوقی به حقوق شخصیت محسوب می‌گردند (۱۴).

یکی از نویسندگان در تعریف این خسارت عنوان داشته، «ضرر معنوی، یعنی خسارت وارد بر متعلقات غیر مالی انسان نظیر روان، آبرو و جسم. خسارت معنوی که می‌توان واردکننده آن را محکوم به جبران نمود، عبارت است از خسارت وارده بر حیثیت یا اعتبار و شخصیت و خسارت وارد بر جسم روح آزادی و تعبیه ماده یک از قانون مسئولیت مدنی هر حق دیگر» (۱۵). با توجه به روایات و ادله می‌توان گفت، مبدأ تعریض از ضرر معنوی امری است شرعاً مقبول و می‌توان از عموم لاضرر آن را فهمید (۱۶).

به نظر نگارنده، با توجه به قانون مسئولیت مدنی، لزوم جبران ضررهای معنوی به صراحت در ماده ۱۰ قانون مسئولیت مدنی پیش‌بینی شده است. بنابراین دادگاه می‌تواند در صورت اثبات تقصیر تاتوگراف، علاوه بر صدور حکم به پرداخت خسارت

ضمانت اجرای تقصیر در حوزه حقوق جزا، مجازات است. مجازات مقصر به شرایطی در شخص مرتکب و شرایط ویژه ارتکاب جرم تقصیر نیاز دارد. در این حوزه، تقصیر مفهوم شخصی دارد، زیرا به روان و باطن عامل فعل زینبار توجه می‌شود، لیکن در حوزه حقوق مدنی و به ویژه مسئولیت مدنی، تقصیر مفهوم نوعی دارد و مبتنی بر ضرر است نه تقصیر.

به نظر نگارنده، تقصیر زمانی عمد است که شخص به قصد اضرار به دیگری مرتکب آن شود، زمانی که شخص تاتوگراف در اجرای عمل تاتو به شخص مراجعه‌کننده، مواد آرام‌بخش یا مورفین می‌دهد، کاری غیر اصولی و غیر صحیح، به عمد انجام می‌شود و هم نتیجه حاصل از آن مقصود مرتکب است، چه بسا این عمل خلاف، دخالت در امور پزشکی نیز محسوب می‌شود. دادرسی در تقصیرهای عمدی دقت و وسواس بیشتری از خود نشان می‌دهد و فاعل تقصیر عمدی را به جبران تمام زیان‌ها محکوم می‌کند، ولی در تقصیرهای غیر عمد با قدری مسامحه و اغماض تصمیم می‌گیرد که در آن شخص قصد زیان به دیگری را ندارد، ولی در نتیجه غفلت و بی‌احتیاطی سبب ورود ضرر به او شده است. در جایی که تاتوگراف در انجام عمل تاتو اصول بهداشتی را رعایت نمی‌کند. همچنین در موردی که مرتکب، اضرار به غیر را نمی‌خواهد، ولی نسبت به آن بی‌اعتنا است یا به فعلی می‌پردازد که محتمل به اضرار دیگری منتهی می‌شود، اقدام او در حکم عمد است. در راستای پژوهش ضروری است تقصیرهای خاص و مرتبط با حرفه نیز مورد بحث قرار گیرد. مقصود از این تقصیر، خطایی است که صاحبان مشاغل در اجرای کاری که موضوع حرفه آنان است، مرتکب می‌شوند. حرفه حوزه پزشکی با توجه به اهمیت بسیاری که دارا بوده و از مشاغل مهم و همچنین پردرآمد محسوب می‌گردد، صرفاً افرادی می‌توانند به این حرفه جهت انجام امورات پزشکی و زیبایی روی بیاورند که دوره‌های تحصیل در دانشگاه‌های معتبر را گذرانده باشند و پروانه‌های مرتبط را اخذ نموده باشند. در حرفه‌های مرتبط با پزشکی، مقررات، معیارها و عرف‌های خاصی حاکم است.

در حوزه مربوط به پزشکی جزء در موارد استثنایی با بستن قرارداد آغاز می‌شود، مفاد قرارداد در آنجا که قرارداد تنظیم

مالی، حکم به رفع زیان معنوی از طریق دیگر نماید. صدور حکم به خسارت معنوی بستگی به اهمیت زیان و نوع تقصیر به نظر دادگاه دارد.

۷. مبانی نظری مسئولیت مدنی تاتوگراف: یکی از موضوعات مهم و اساسی حقوق مسئولیت مدنی، مبنای قواعد آن است که از لحاظ نظری توجیه می‌نماید که چرا باید عامل فعل زینبار وظیفه جبران زیان وارده به زیان‌دیده را داشته باشد، حقوقدانان در پاسخ به این سؤال که مسئولیت مدنی بر چه اساسی استوار است، عقاید مختلفی را ابراز داشته‌اند. برخی تحقق آن را بر مبنای تقصیر و برخی بر مبنای خطر و گروهی بر پایه تضمین حق، توجیه نموده‌اند.

۷-۱. نظریه تقصیر: تقصیر به معنای فعل یا ترک فعلی است که اگر شخص متعارف و محتاط، در شرایط بیرونی و اجتماعی عامل آن قرار گیرد، چنین عملی را انجام نمی‌دهد یا آن را ترک نمی‌کند. در بادی امر، نظریه تقصیر مفهوم شخصی داشته است، مسئولیت کسی که مرتکب چنین تقصیری می‌شد با معیارهای اخلاقی نیز هماهنگ و پذیرفته شده بود، در واقع آن چیزی که مقصر را مسئول جبران خسارت تلقی می‌کرد وجدان او بوده است. امروزه نظریه تقصیر نوعی، در مسئولیت مدنی پذیرش بیشتری دارد، زیرا بر مبنای نظریه تقصیر شخصی، بسیاری از ضررها جبران‌نشده باقی می‌ماند، مانند مسئولیت مدنی افراد مجانین، صغار غیر ممیز، مکره و مضطر، زیرا اثبات تقصیر این‌گونه افراد با مشکل مواجه یا غیر ممکن بود. بنابراین نظریه تقصیر شخصی نمی‌توانست مبنای مسئولیت مدنی قرار بگیرد. بر مبنای نظریه تقصیر نوعی، معیار تمیز خطا و ثواب رفتار یک انسان متعارف در همان شرایط خارجی حادثه است و به رفتار شخصی و درونی مرتکب توجه نمی‌شود، ولی هرگاه فاعل زیان‌دارای مهارت و تخصص ویژه‌ای باشد که دیگران از آن آگاهی ندارند و داشتن آن مهارت به گذراندن دوره‌های خاص و اخذ پروانه و مجوزهای ویژه‌ای نیاز دارد، دیگر نباید برای تمیز خطا و ثواب در اجرای کاری که مرتبط با این‌گونه حرفه‌هاست با ضابطه رفتار یک انسان غیر متخصص داوری کرد (۹).

می‌شود و او را در برابر طرف قرارداد یا هر زیان‌دیده‌ای مسئول قرار می‌دهد.

۷-۲. نظریه خطر: طرفداران نظریه خطر بر این باورند که همین که شخص زبانی به بار آورد، باید آن را جبران کند، خواه کاری که سبب ایجاد ضرر شده است، صواب باشد یا خطا، انتساب ضرر به بارآمده متکی به فعالیت مسئول است نه تقصیر او. در نظریه ایجاد خطر همه چیز جنبه علمی داشته و دادرس باید بسان علوم طبیعی و مادی در پی علت ورود خسارت باشد و همین که رابطه علیت را احراز کرد، عامل را مسئول می‌شمارد و در پی کاوش‌های اخلاقی و روانی نباشد (۱۲). به نقل از یکی از نویسندگان بر مبنای تئوری خطر همین که شخصی زبانی به وجود آورد موظف به جبران آن است خواه مقصر باشد، خواه نباشد طرفداران این تئوری معتقدند که تعهد جبران ضرر در حقوق مسئولیت مدنی تنبیه و مجازات نیست تا نیازمند تقصیر باشد، نهایتاً انتقال مال از یک دارایی به دارایی دیگر است (۱۷). به نقل از یکی از مؤلفین، بر مبنای نظریه خطر هر نوع فعالیتی موجب مسئولیت نمی‌شود، بلکه عملی مسئولیت‌آور است که انجام‌دهنده آن از عمل مذکور استفاده مادی و مالی برده است (۹).

بنابراین به نظر می‌رسد در مورد مسئولیت شخص تاتوگراف، به موجب این نظریه، همین اینکه ایشان از طریق فراهم‌نمودن ابزارهای تاتوگرافی خطری را در محیطی برای دیگران ایجاد می‌کند، برای مسئول دانستن ایشان کافی است، زیرا به موجب فراهم‌نمودن ابزارهای صنعتی جهت تاتوگرافی محیطی خطرآفرین را ایجاد نموده است.

۷-۳. نظریه تضمین حق: به موجب این نظریه جان و مال هر شخص در جامعه باید از هرگونه تعرض مصون باشد و حق او باید مورد تضمین قرار گیرد، لازمه تضمین حق این است که هر کس به حق دیگری لطمه بزند، ضامن جبران آن است (۱۸). همه افراد باید به حقوق یکدیگر احترام بگذارند و ایمنی سایرین را به خطر نیندازند، همین که حقی از بین برود باید به وسیله تلف‌کننده آن جبران شود، این ضمانت اجرا چیزی جزء الزام به جبران آنچه رخ داده نیست، یعنی مسئولیت

می‌شود، قبول پزشک یا بیمارستان در موارد فوری ناظر به رعایت مقررات و نظام پزشکی و تعهد به مراقبت و مواظبت است نه تعهد به نتیجه، زیرا پزشک با بستن قرارداد بهبود بیمار را تضمین نمی‌کند، بلکه می‌پذیرد که آنچه در توان دارد به کار گیرد و مانند یک پزشک متعارف که آگاه و مسلط به علم روز در حد تخصص و تحصیلات خویش است، رفتار کند. با وجود این، قانونگذار ایران به ظاهر و به پیروی از نظر مشهور در فقه امامیه، اصل اولیه را بر تقصیر پزشک قلمداد نموده است، ماده ۴۹۵ قانون مجازات اسلامی مقرر می‌دارد، هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می‌دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد، ضامن دیه است مگر آنکه عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا اینکه قبل از معالجه برائت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشود و چنانچه اخذ برائت از مریض به دلیل نابالغ یا مجنون بودن او، معتبر نباشد و یا تحصیل برائت از او به دلیل بیهوشی و مانند آن ممکن نگردد، برائت از ولی مریض تحصیل می‌شود.

باید توجه داشت که تحصیل برائت هنگامی معتبر است که اولاً موضوع برائت، یعنی چیزی که مریض آن را قبول می‌کند روشن و معین باشد؛ ثانیاً قرارداد یا شرط تحصیل برائت نیز مانند شرط عدم مسئولیت درباره تقصیرهای غیر عمد معتبر است و تحصیل برائت نسبت به مسئولیت ناشی از اضرار عمدی و در حکم آن، برخلاف نظم عمومی باطل و بلااثر است. مع الوصف، در حرفه‌های مرتبط با پزشکی هرگاه صاحب حرفه با بیمار قرارداد ببندد، باید به مفاد قرارداد و لازمه عرفی آن عمل کند و نقض قرارداد و عدم رعایت مقررات شغلی حرفه‌ای تقصیر محسوب می‌شود. مع الوصف، هرگاه تاتوگرافی به موجب قرارداد تعهدی را بر عهده بگیرد یا تعهدی لازمه عرفی قرارداد باشد، تخلف از آن تقصیر محسوب می‌شود. این تعهد یک تعهد به نتیجه است. اثبات بی‌تقصیری، از مسئولیت تاتوگراف نمی‌کاهد، بلکه فقط دخالت قوه قاهره می‌تواند سبب معاف‌شدن او گردد، بنابراین تخلف از مقررات قانونی و قراردادی و عدم رعایت مقررات عرفی برای شخص تاتوگراف تقصیر محسوب

۸. **دلایل مسئولیت مدنی تاتوگراف:** با توجه به اینکه این پژوهش، به دنبال اثبات و ارائه دلایل جهت پاسخگودانستن شخص تاتوگراف در موارد تقصیر و ایجاد خطر برای زیان‌دیده است. از آنجا که قوانین و مقررات موضوعی ایران بر پایه فقه امامیه است و این قوانین برگرفته از آداب و سنن فرهنگ‌های مختلف ایرانی است، قانونگذار را به سمت تصویب قوانینی کشانده است که مورد پذیرش علمای دینی و به تبع آن مردم عادی است. پس با بررسی قاعده فقهی در زمینه خسارت و تحلیل آنها به یک نتیجه منطقی دست می‌یابیم. بنابراین در ذیل به ارائه دلایل حقوقی و فقهی در این راستا پرداخته می‌شود.

۸-۱. **دلایل قانونی:** تقصیر، زمانی رخ می‌دهد که مقررات موضوعه نادیده گرفته شده و شخص تکالیف و وظایف قانونی را که برای استقرار نظم در جامعه مقرر گردیده‌اند، انجام ندهد یا تعهدات ناشی از قرارداد را ایفا نکند. قانونگذار با بیان یک قاعده کلی و تأسیس یک اصل حقوقی ارتکاب هرگونه عمل زیانبار غیر قانونی یا غیر متعارف را تقصیر محسوب داشته و مسئولیت را بر اساس آن استوار کرده است (۱۹). در رژیم حقوقی ایران در ماده ۴۹۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مسئولیت مبتنی بر تقصیر مورد قبول واقع گشته است، هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می‌دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد، ضامن دیه است، مگر آنکه عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا اینکه قبل از معالجه برائت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشده باشد.

ممنوع‌بودن اضرار و تأکید بر زندگی بی‌ضرر، مبنای بند ۵ اصل ۴۳ قانون اساسی، اضرار به دیگران ممنوع است و یکی از برنامه‌های حقوقی دین اسلام برای تنظیم روابط اجتماعی انسان‌ها است. تشخیص ضرر نیز به عرف واگذار شده است (۱۹). یکی دیگر از دلایل حقوقی مسئولیت ناشی از این جرم مخالفت آن با نظم و اخلاق عمومی است. تاتو معانی شخصی برای تحمل‌کنندگان انجام آن دارد و نوعی پیرایش متداول به نظر می‌رسد، اما از دیگر مسائل در این رابطه تغییر الگوهای رفتاری افراد است و با توجه به اینکه کار آن‌ها در نظر اجتماع

مدنی کسی که سبب آن شده است، در این نظریه بین خسارات بدنی و مالی از یکسو و خسارات معنوی و اقتصادی از سوی دیگر تفاوت گذارده شده است، در خسارات بدنی و مالی قطع نظر از تقصیر عامل ورود زیان در هر حال باید جبران شود و مسئولیت ناشی از آن نوعی است در مورد خسارات معنوی و اقتصادی اگر همراه با زیان‌های بدنی و مالی نباشد، مسئولیت در صورت ایجاد می‌شود که مرتکب کار زیانبار مقصر باشد (۱۱). بنابراین نظر به توصیف این نظریه، عمل شخص تاتوگراف در صورتی که منجر به تلف یا نقصان در اعضا گردد، در هر حال باید توسط ایشان جبران گردد.

۷-۴. **نظریه مختلط:** برخی بر این باورند، هیچ‌کدام از نظریات ارائه‌شده به طور کامل نمی‌تواند عدالت را تأمین نماید، همچنانکه نمی‌توان ادعا کرد که مسئولیت تنها بر مبنای تقصیر ایجاد می‌شود، نظریه ایجاد خطر نیز به معنای مطلق و گسترده خود نامعقول به نظر می‌رسد، زیرا بخشی از ضررها لازمه زندگی اجتماعی و اقتصادی است، لیکن عده‌ای از نویسندگان بیان نموده‌اند فعالیت سبب ایجاد مسئولیت می‌شود که نامتعارف و غیر عادی باشد (۱۱). به نقل از یکی از نویسندگان، مسئولیت ناشی از فعل شخص مبتنی بر نظریه تقصیر بوده، ولی مسئولیت ناشی از اشیاء تحت اختیار او مبتنی بر نظریه خطر است (۹).

به نظر می‌رسد با توجه به تشریح نظریات مختلف در آنچه که در پیش آمد، مبنای مسئولیت زیان ناشی از ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تاتو بدن و صورت بر مبنای این نظریه (مختلط) در موارد متعدد هماهنگ باشد، زیرا ممکن است مسئولیت بر مبنای تقصیر شخص تاتوگراف به موجب نقض مفاد قرارداد، عدم مهارت لازم، عدم کسب مجوز مربوطه و... باشد که این اعمال بر مبنای نظریه تقصیر قابل توجیه است و همچنین ممکن است شخص تاتوگراف هیچ تقصیری مرتکب نشود، اما به سبب اینکه ابزارهای کار خویش معیوب بوده باشند و همین عیب موجب زیان به شخص زیان‌دیده گردد که بر مبنای نظریه خطر هماهنگ است.

روح قانون یا قواعدی که مبنای مجموع مواد قرار گرفته است، می‌باشد. عرف نیز پایه اصلی اخلاق حسنه و احساسات مردم است (۲۱).

۸-۳. دلایل فقهی

۸-۳-۱. **قاعده لاضرر:** در حقوق اسلام از عموم قاعده فقهی لاضرر، ممنوعیت اضرار به دیگران جبران زیان‌های ناروا مستفاد می‌گردد (۲۱). به نظر نگارنده، رعایت تمامیت جسمی افراد، عدم تعرض به جان و سلامتی انسان‌ها، رعایت حرمت اموال دیگران و حقوق مالی ایشان، ایجاد مسئولیت ناشی از فعل شخصی از دلایل فقهی اثبات مسئولیت جرم ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تانو بدن و صورت است. از حدیث نبوی لاضرر و لاضرر فی الاسلام گرفته شده است که معنای آن این است که خسارت غیر قابل جبران در اسلام وجود ندارد.

۸-۳-۲. **قاعده تسبیب:** سبب در لغت به معنای پیوستگی و در اصطلاح، به هر چیزی که دسترسی به مقصود را فراهم آورد، است (۲۲). سبب عبارت است از امری که در پیدایش معلوم مؤثر است. رکن اساسی مسئولیت مدنی، وجود رابطه بین عمل بدون مجوز قانونی مرتکب و ضرر وارده به متضرر است، و گرنه چنانچه رابطه علیت موجود نباشد، مرتکب را نمی‌توان مسئول جبران خسارت متضرر دانست.

یکی از ارکان ضمان، موجبات آن است و مقصود از آن، عوامل و اسبابی است که با تحقق آن ضمان به وجود می‌آید. سبب و موجب ضمان، عبارت است از فعلی که معمولاً به وسیله آن ضمان حاصل می‌آید (۲۲). در تسبیب اثبات تقصیر لازم است و این وظیفه به عهده زیان‌دیده است که ثابت کند سبب، احتیاط لازم را نکرده است (۲۳). در تسبیب عمل شخص مستقیماً و مبادرتاً مال دیگری را از بین نمی‌برد، بلکه رابطه بین عمل شخص و تلف مال به این‌گونه است که اگر آن عمل واقع نشود، تلف مال اتفاق نمی‌افتد (۲۱). رابطه سببیت که تقصیر را درون خویش دارد، موجب ضمان است (۲۴). مقصود از رابطه سببیت، صرفاً یک رابطه مادی و مکانیکی نیست، بلکه مجموع عوامل و شرایطی که استناد و انتساب را در عرف بین ضرر و عمل ایجاد می‌نماید و تقصیر و وقایع مادی، توأمان این

نوعی ناهنجاری می‌باشد که اخلاق عمومی آن را ناشایسته می‌داند، شاید دلیل مجوزندادن به انجام این کار هم همین دلیل می‌باشد.

از اصول ۴۰، ۴۹، ۵۰ قانون اساسی می‌توان استنباط کرد که قانون‌نویسان جنبه‌های ضرر و زیان و خسران ناشی از اعمال و مشاغل افراد را مورد توجه قرار داده‌اند، اما شاه بیت اصول، قانون اساسی است (۱۶)، حقوق مسئولیت مدنی یکی از ضمانت‌های اجرای رعایت برخی از هنجارهای اجتماعی است. این حقوق نقش هدایتگر رفتار افراد جامعه را دارد که هرچه این ضمانت‌ها دقیق‌تر و منظم‌تر بوده و به اطلاع مردم برسد، اثر بیشتری دارد. از دیگر اهداف وضع قواعد مسئولیت مدنی و مطلع‌نمودن جامعه انسانی از وضع آن علاوه بر جبران ضرر و زیان وارده به زیان‌دیده، اعلام نوع افعال مورد نکوهش یا مضر یا ثمربخش برای آموزش جامعه و رعایت استانداردهای نصاب ایمنی در جهت تسکین یا رفع یا دفع آلام زیان‌دیده و توزیع عادلانه خسارات است (۱۰).

۸-۲. مخالفت شرط ضمان با نظم عمومی و اخلاق حسنه:

نظم عمومی و اخلاق حسنه، ترکیبی از رسوم اجتماعی و تعلیم‌های مذهبی و داوری‌های عرفی و عقلی است که وجدان عمومی را تشکیل می‌دهد. نظم عمومی و اخلاق حسنه، خود قواعد حقوقی نیستند، بلکه اهدافی هستند که نظام حقوقی یا مجموعه اصول، درصدد تحقق آن است. مبنای نظم عمومی، نیروی الزام‌آور حاکمیت در آزادی فردی و اقتصادی است و همچنین مبنای اخلاق حسنه، عقلانیت فطری و وجدان اجتماعی است. رابطه بین نظم عمومی و اخلاق حسنه، عموم و خصوص مطلق است.

زمانی که انسان به عنوان عضو از اجتماع قرار می‌گیرد، باید گفت که زندگی اجتماعی ضرورت‌هایی دارد که برای هر یک از اعضا، در برابر دیگران، حقوق و تکالیف گوناگونی ایجاد می‌کند و شخص در میان این همه حق و تکالیف‌ها به سر می‌برد و نمی‌تواند به وسیله قرارداد، در تکالیف اجتماعی خود اختلال کند (۲۱). نظم عمومی ناشی از قانون، اخلاق حسنه، عرف و عادت است و اختلال در نظم عمومی، ناشی از تجاوز به

نهی شده و فرد خاطی، مسئول جبران ضرر وارد شناخته شده است، نیز مؤید همین مطلب می‌باشد (۲۵).

برخی معتقدند مالی که در تصرف کسی قرار گرفت، بایستی متصرف عین یا قیمت آن مال را به مالک رد نماید، هرچند به واسطه حوادث قهریه تلف شده باشد (۹). بایستی در پاسخ به استدلال ایشان، اظهار داشت؛ ضمان متصرف، زمانی مطلق است که تصرف ایشان، از ابتدا و یا حسب مورد، در حین تصرف غیر مشروع باشد و زمانی که تصرف به اذن مالک صورت می‌گیرد، چنین قاعده‌ای حکم‌فرما نیست و این حکم منصرف از این مورد است. استناد به قاعده ضمان ید در باب ید امین درست نیست، زیرا ید امین، با توجه به اینکه مبتنی بر اذن مالک است، تصرف او را مباح می‌سازد و مشمول علی‌الید نمی‌شود، زیرا اساساً خروج ید امانی از قاعده ضمان به تخصص است، نه به تخصیص که ما بتوانیم اصل اولی (علی‌الید) را نسبت به مورد اجرا کنیم.

۸-۳-۴. عقل: عقل از مهم‌ترین آفریده‌های خداوند است که در وجود انسان به عنوان نشانگر راه و مسیر صحیح قرار داده شده است، چندان که گاهی از عقل به پیامبر درونی و باطنی نام برده است. فقهای اسلامی برای عقل در استنباط و استخراج احکام جایگاه ویژه‌ای در نظر گرفته‌اند؛ تا جایی که در کنار دیگر منابع استنباط همچون قرآن سنت و اجماع قرار گرفته است. منظور از حکم عقل به عنوان یکی از مستندات موضوع مورد بحث بخشی از مدرکات عقل عملی است که بر مبنای قاعده حسن و قبح عقلی و نیز قاعده ملازمه میان حکم عقل و حکم شرع استوار گشته است (۲۶). سنجش جرم ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تاتوی بدن و صورت در باب ضمان با ترازوی عقل می‌تواند تا حدودی تشتت موجود در نظر فقها را بکاهد و منجر شدن به جبران خسارت وارده و ثبوت ضمان نتیجه‌ای دور از انتظار نیست.

۸-۴. عرف: هرچند در قانون به طور آشکار و ویژه از عرف ذکری به میان نمی‌آید، اما به نحوی مورد حمایت و ملاک عمل قرار داده شده و ضمانت اجرا برای آن تعیین می‌شود. اساس بیشتر قوانین، عرف بوده و به ویژه بخش اعظم حقوق

ضمان را به وجود می‌آورد (۹). در ایجاد ضمان تلف، عنصر عمد و قصد یا تقصیر، به هیچ وجه دخالت ندارد و صرف احراز انتساب عمل به فاعل، موجب مسئولیت او می‌گردد. به عبارت دیگر، در ضمان اتلاف، تقصیر شرط نیست، ولی انتساب، شرط است (۲۴).

دو عنصر قرارداد و مسئولیت، از آزادی و نظم اشخاص در روابط حقوقی سرچشمه گرفته است. اصل آزادی قراردادهای ایجاب می‌کند که طرفین هر قراردادی، پیرامون مسائل حقوقی مورد علاقه خود، گفتگو و توافق نمایند و به آثار ناشی از آن توافق پایبند باشند. از طرفی، اصل لزوم جبران ضرر ناروا و غیر عادلانه، اقتضا دارد هیچ ضرر ناروایی جبران نشده باقی نماند و اصل آزادی قراردادهای، دستاویزی برای تزییع حقوق دیگران قرار نگیرد. لازمه دستیابی به یک نتیجه معقول، این است که انسان‌ها در روابط حقوقی خود، تعادلی بین این دو اصل ایجاد نمایند تا اشخاص بتوانند در قالب تنظیم قراردادهای، ضمن تعقیب اهداف مشروع خود، از ورود ضرر ناروا نیز احتراز نمایند.

۸-۳-۳. لزوم جبران خسارت زیان‌دیده بدون تقصیر:

قاعده عقلی و حقوقی دیگری نیز پشتیبان این‌گونه زیان است. هرگاه کسی، به عمد و یا به تقصیر، موجب خسارت فرد دیگری شد، نظام اجتماعی و حقوقی و همین‌طور رویه و منش عقلا ایجاب می‌کند که آن ضرر بدون جبران نمانده و ضررزننده، به عنوان نزدیک‌ترین فرد و عامل ایراد خسارت، مسئول جبران آن باشد. مسئولیت قراردادی افراد برای این پرداخت نیز تحت همین قاعده بوده و تعهدی فرعی بر اصل قرارداد محسوب می‌شود که به صرف عهدشکنی و گاهی وقوع ضرر، لازم‌الاجرا می‌گردد (ماده ۲۲۱ ق.م). بنابراین هر نوع توافق و شرطی که اجرای این قاعده را تضمین نماید، مورد احترام و پذیرش جامعه و حقوق بوده و نافذ است. قاعده «لاضرر» (لاضرر و لااضرار فی الاسلام، یعنی حکم ضرری از اسلام وضع نشده است). در اسلام که بر اساس آن، وجود هرگونه حکم ضرری و یا هر نوع ضرر بدون جبران در اسلام

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

روش

این پژوهش در حوزه مطالعات نظری بوده و به روش توصیفی - تحلیلی با ابزار جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای به ابعاد مختلف پژوهش در باب مسئولیت مدنی شخص تاتوگراف پرداخته است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش حکایت از این امر دارد، با توجه به اینکه در نظام سلامت کشور هیچ‌گونه مجوزی جهت انجام عمل تاتو و نگاشتن نقش‌های مختلف روی بدن انسان به شخص تاتوگراف داده نمی‌شود، همین مهم، سبب مسئولیت مطلق شخصی است که به این عمل مبادرت می‌ورزد.

بحث

تاتو در سده هجدهم میلادی در زبان انگلیسی پدیدار شد. زبان‌شناسان معتقدند، تاتو از زبان ساموآیی به معنای کوبیدن، وارد این زبان شده است. تاتو برای افراد به عنوان یک عنصر از جلوه خودبیبانی و زیبایی تلقی می‌شود. بر اساس نتایج به دست‌آمده، استدلال می‌شود که تلاش بیشتر افراد برای تغییرات بدن، ایجاد ارزش برای خود، پس از انجام این کار است و این تلاش برای برجسته‌کردن هویت آن‌ها در جامعه و رسیدن به تسلط و کنترل بدن است. بیشتر این مطالعات بر متغیرهای روان‌شناسی فردی متمرکز شده‌اند که در مقوله‌های زیبایی، مد، فردیت عمل بدون تفکر، علاقمندی به تغییر قیافه، تبلیغات بازار و رسانه‌ها، محرومیت نسبی از جامعه، وابستگی‌های گروهی، مقاومت، معنویت و فرهنگ سنتی، اعتیاد، انگیزه‌های جنسی یا هیچ دلیل خاصی بیان می‌شوند (۲۸).

نظام کامن‌لا قوانین را عرف تشکیل می‌دهد. در فقه اسلام در تعیین موضوع معاملات و احکام، عرف معتبر است. علمای حقوق معمولاً عرف را در کنار قانون، رویه قضایی و دکترین حقوقی یکی از منابع حقوق محسوب می‌کنند. در فقه اسلامی، هرچند عرف در ردیف منابع چهارگانه حقوق اسلامی ذکر نشده، اما مطالعه آثار فقها نشان می‌دهد که عرف هم مثل کتاب و سنت از ادله و منابع استنباط احکام به شمار می‌رود. دلیل ذکر نشدن عرف به طور جداگانه شاید به این دلیل باشد که آن را بخشی از سنت می‌دانند.

در قانون ایران به صورت صریح و ضمنی در فصول و مباحث مختلف اشاره به این موضوع شده است که قانون برگرفته از بطن جامعه است و عرف نقش اساسی در وضع قوانین دارد و عنوان داشته است در موارد نقص قانون عرف مسلم جایگزین قانون ناقص خواهد شد (۱۶)، در بسیاری از خسارت‌ها عرف به دیده تسامح از آن‌ها می‌گذرد و خساراتی را مد نظر می‌گیرد که در آن تقصیر و سوءنیت از جانب مرتکب وجود داشته باشد.

هدف آن است که زیان و جبران به گونه‌ای برابر باشند که غرامت، همه خسارات را جبران کند. هدف در اینجا ایجاد دوباره تعادلی است که به واسطه حادثه زیانبار از بین رفته بود. از این رو تلاش می‌شود که خسارت به گونه‌ای محو گردد که از زیان جزء خاطره‌ای بد چیزی بر جای نماند. طبق اصل جبران خسارت، در جرم ایراد صدمه بدنی و مرگ ناشی از تاتو بدن و صورت، تاتوگراف باید خسارت وارده را جبران کند، اصل بازگشت زیان‌دیده به وضع قبل از ورود ضرر، کسی که به دیگری خسارت وارد می‌کند، وضع زیان‌دیده را تغییر داده است. بنابراین تحقق جبران به معنی واقعی منوط به اقداماتی است که زیان‌دیده را به وضع قبل از ورود زیان بازگرداند. به نظر می‌رسد، شکل جبران با توجه به اصل جبران خسارت یک امر عرفی است و می‌توان با توجه به شرایط مختلف مورد شکل جبران تصمیم گرفت (۲۷).

نتیجه گیری

۱- هر قدر روابط اجتماعی، ابتکارات و دستاوردهای بشر گسترش می‌یابد، مسئولیت افراد نسبت به یکدیگر گسترده‌تر گردیده و ضرر و زیان ناشی از آن نیز فزونی می‌یابد. بنابراین با توسل به اصول و قواعد حقوقی، رویه‌های قضایی و نظریات حقوقی، راهکارهای مناسبی در این زمینه ارائه می‌گردد و می‌توان این نابسامانی را سامان داد؛

۲- انجام اعمالی که نیازمند تخصص و مهارت ویژه است، اقدام به انجام آن عمل، بدون داشتن تجربه و تخصص، وجود تقصیر مفروض است؛

۳- صرف نظر از اثبات تقصیر، انتساب زیان به عامل زیان و رابطه سببیت بین این دو، شرط وقوع تخلف و از مسلمات اصول حقوقی و فقهی است؛

۴- با وجود اینکه کوشش‌های زیادی در حذف تأثیر تقصیر در قراردادهای صاحبان چنین حرفه‌هایی صورت پذیرفته است، اما تأثیر این مفهوم در حقوق مسئولیت، اجتناب‌ناپذیر است؛

۵- چنانچه تاتوگراف، برای نگاشتن شکل‌های مختلف بر روی بدن، تلاش، مهارت علمی و عملی در فعل خویش انجام داده و نیز احتیاط‌های لازم را بر مبنای علم پزشکی صورت داده باشد و با این وجود منجر به مرگ یا نقصان در اعضا یا زیبایی او شود و همچنین است چنانچه تاتوگراف فعل خویش را بر مبنای اجازه و رضایت ایشان انجام داده باشد، به نظر می‌رسد چنین شخصی فاقد مسئولیت مدنی است؛

۶- نظام مسئولیت مبتنی بر تقصیر، می‌تواند به نتایج بهتر و اصولی‌تری نسبت به نظام مسئولیت بدون تقصیر، دست یابد؛

۷- مطالبه خسارت، باید ناشی از ضرری باشد که به طور طبیعی و متعارف از نقص تعهد به وجود آمده باشد؛

۸- بسیار روشن است در تفسیر منطقی و منصفانه از اخذ برائت، چنین به نظر می‌آید، اخذ برائت به خودی خود در رفع مسئولیت مدنی تاتوگراف اثری ندارد، اما نباید غافل از آن شد که اخذ برائت دلالت بر رفع مسئولیت کیفری تاتوگراف دارد؛

۹- از فحوا و منطوق کلام قانونگذار، در مواد مختلف، قواعد عمومی مسئولیت، از قواعد آمره و مربوط به نظم عمومی در

جامعه بوده و هرگونه توافق خلاف آن، که نظم مذکور را خدشه‌دار نماید، بلااثر است؛

۱۰- نگرش و غایت اصلی هر نظام حقوقی، احقاق حق و از بین رفتن باطل است. در جایی که اشخاص، با تکیه بر اصل آزادی اراده، به شروط عدم مسئولیت در راستای عمل خویش روی می‌آورند، نفوذ حقوقی ندارد.

پیشنهاد می‌شود:

۱- وضع مقررات و تعیین نظامات استانداردهای دقیق برای انجام عمل تاتو به منظور حفاظت از سلامت افراد جامعه مورد انتظار است؛

۲- جرم‌انگاری بدون مجوز و عدم رعایت نظامات عمل تاتوگرافی در قوانین موضوعه الزامی است؛

۳- تعیین نظام نظارتی دقیق و مستقل بر مراکز انجام تاتوگرافی ایجاد گردد؛

۴- آگاهی افزایشی عموم در حوزه تاتوگرافی از طریق گونه‌های مختلف ارتباط، از نیازهای ضروری امروز جامعه است.

مشارکت نویسندگان

حسین ولیپوری: نگارش مقاله، نظارت بر مقاله، گردآوری مقاله، ویرایش و تحلیل مقاله.

فروزان رمزی: ارائه ایده، نگارش مقاله، گردآوری مقاله، ویرایش مقاله.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

References

1. Available at: <https://abadis.ir/fatofa.com>.
2. Available at: <https://virgool.io/am53269340.com>.
3. Girshman R. Persia from the origin to Alexander the Great. New York: Golden Press; 1964. p.366.
4. Shirazi M. Treatise new polls. Qom: Qods Publications; 2004. Vol.2. [Persian]
5. Internet referendum of Ayatollah Khamenei's information base. Referendum Number:63370.
6. Mousavi Khomeini SR. Imam Khomeini's (PBUH) InquiriesPolls. Tehran: Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works; 2013. Vol.3 p.256. [Persian]
7. Ghesmatitabrizi A. The Principle of Full Compensation. Journal of Studies in Islamic law & Jurisprudence. 2016; 7(13): 135-174. [Persian]
8. Rah Payk H. Civil liability rights and compensation. 16th ed. Tehran: Khorsandi Publications; 2011 [Persian]
9. Bariklou A. Civil liability. 5th ed. Tehran: Mizan Publications; 2015. [Persian]
10. Darabpur M. Non-contractual responsibilities, compensation, restitution of property and privileges. 1st ed. Tehran: Majd Publications; 2008. [Persian]
11. Katouzian AN. Civil liability. 8th ed. Tehran: Tehran University Publications; 2007. [Persian]
12. Taghizadeh E, Hashemi SAA. Civil Liability (Compulsory Liability). 5th ed. Tehran: Payam Noor Publications; 2014. [Persian]
13. Katouzian AN. Legal events of civil liability. 16th ed. Tehran: Enteshar Co Publications; 2015. [Persian]
14. Safai SH, Rahimi H. Civil liability (non-contractual obligations). 4th ed. Tehran: Samt Publications; 2012. [Persian]
15. Shahidi M. Civil liability pamphlet. Tehran: Majd Publications; 2011. [Persian]
16. Mehmannaevazan R. Private Law Atonable Damages in Iranian Law. 1st ed. Tehran: Majd Publications; 2009. [Persian]
17. Yazdani A. General rules of civil liability. 1st ed. Tehran: Mizan Publications; 2007. [Persian]
18. Abasslu B. Civil responsibility with a comparative Perspective. 1st ed. Tehran: Mizan Publications; 2011 [Persian]
19. Ghasemzadeh SM. Basics of civil responsibility. 5nd ed. Tehran: Mizan Publications; 2008. [Persian]
20. Katouzian AN. General Rules of Contracts. 8th ed. Tehran: Sahami Enteshar Co., Publications; 2009. Vol.1. [Persian]
21. Mohaghegh Damad SM. Jurisprudence Rules. 6nd ed. Tehran: Human Sciences Publishing House; 1997. [Persian]
22. Amid Zanjani AA. Reasons for Guarantee. 2nd ed. Tehran: Mizan Publications; 2010. [Persian]
23. Mohammadi A. Jurisprudence Rules. 14th ed. Tehran: Mizan Publications; 2015. [Persian]
24. Imami MSH. Civil rights. 32th ed. Tehran: Islamic Publications; 2011. Vol.1. [Persian]
25. Mohaghegh Damad SM, Qanavati J, Vahdati Shobairi H, Abdipur E. Law of Contract According to Imamieh Jurisprudence (1). 11th ed. Tehran: Samt Publications; 2024. [Persian]
26. Mousavi Bojnordi SM. Jurisprudence rules. Qom: Ismailian Publications; 2013. Vol.2. [Persian]
27. Entezari AR, Mohaghegh Damad SM. The Role of the Wasting and Causation Rules in Environmental Civil Responsibility. Journal of Figh and Usul. 2012; 44(2): 41-61. [Persian]
28. Available at: <https://fa.m.wikipedia.org/wiki.com>.